

Sygn. akt III AUa 2541/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lipca 2015 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Irena Różańska-Dorosz

Sędziowie: SSA Barbara Ciuraszkiewicz

SSO del. Robert Kuczyński (spr.)

Protokolant: Marcin Guzik

po rozpoznaniu w dniu 7 lipca 2015 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku A. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 14 października 2014 r. sygn. akt V U 817/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od strony pozwanej na rzecz wnioskodawcy kwotę 120,- zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

UZASADNIENIE

Ubezpieczony A. S. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 28.02.2014 r. odmawiającej przyznania mu prawa do emerytury w tzw. obniżonym wieku.

Wyrokiem z dnia 14 października 2014 r. Sąd Okręgowy w Opolu zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał A. S. prawo do emerytury poczynając od 5 marca 2014 r. uznając za udowodniony okres pracy w warunkach szczególnych w Spółdzielni Kółek Rolniczych w O. od 1 września 1976 r. do 2 lutego 1987 r.

Wyrok ten oparł Sąd Okręgowy o następująco dokonane ustalenia faktyczne:

A. S. urodził się (...) W dniu 10.02.2014 r. złożył do organu rentowego wniosek o przyznanie emerytury i podał w nim, że nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Do dnia 31.12.1998 r. posiadał 25 lat 5 miesięcy i 21 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Decyzją z dnia 28.02.2014 r. organ rentowy odmówił mu przyznania emerytury. Jednocześnie przyznał, że posiada on 8 lat 2 miesiące i 17 dni okresów pracy w warunkach szczególnych. Jest to okres od 3.02.1987 r. do 31.05.1995 r. potwierdzony świadectwem pracy w warunkach szczególnych wystawionym przez

Agencję Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w O., z którego wynika, że A. S. pracował jako kierowca ciągnika kołowego w Gospodarstwie Rolnym (...) w G., tj. na stanowisku wymienionym w wykazie A cz. B dz. VIII poz. 3 pkt 1 załącznika do zarządzenia Nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z 31.03.1988 r.

W okresie od 1.09.1976 r. do 2.02.1987 r. A. S. był pracownikiem Spółdzielni Kółek Rolniczych w O. zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku traktorzysty, tj. kierowcy ciągnika rolniczego. Uprawnienia do kierowania traktorem uzyskał w dniu 2.07.1973 r. Miał przydzielony traktor do indywidualnej obsługi. Przy jego użyciu oraz doczepianego do niego oprzyrządowania wykonywał wszelkie prace w rolnictwie niezależnie od pory roku i potrzeb, tj. orki, kultywatorowanie, bronowanie, koszenie trawy, opryski. Wykonywał też prace transportowe przewożąc traktorem węgiel, wapno. W czasie żniw wnioskodawca kosił zboże przy użyciu kombajnu.

Na podstawie tychże ustaleń Sąd Okręgowy, w oparciu o przepis art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, uznał, że stanowi on samodzielną podstawę dla ustalenia uprawnień emerytalnych i ustanawia własne przesłanki do nabycia tego prawa, a użyty w nim zwrot „osiągnięcie wieku przewidzianego w art. 32” wskazuje, iż dla nabycia prawa do emerytury na tej podstawie ubezpieczony powinien osiągnąć wiek emerytalny, co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn (czyli niższy wiek niż wynikający z art. 27 ustawy). Dla celów ustalenia powyższego uprawnienia, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z przepisem § 2 ust. 1 wyżej wymienionego rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Natomiast zgodnie z § 3 i § 4 cyt. rozporządzenia, za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, uważa się okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn. Katalog prac, których wykonywanie uzasadnia możliwość skutecznego ubiegania się o przyznanie prawa do wcześniejszego świadczenia emerytalnego zawarty jest w wykazach „A” i „B” stanowiących załączniki do rozporządzenia. Katalog ten ma charakter zamknięty i jako prace w warunkach szczególnych mogą być traktowane tylko i wyłącznie te prace, które zawarte zostały w tychże wykazach. Postępowanie dowodowe wykazało, że A. S. spełnia ustawowe przesłanki pozwalające na przyznanie mu prawa do emerytury. Poza sporem było, że w dniu 5.03.2014 r. ukończył 60 lat, nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego, na 1.01.1999 r. posiadał 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 8 lat 2 miesiące i 17 dni okresów pracy w szczególnych warunkach. Do tego okresu doliczyć należało sporny okres zatrudnienia od 1.09.1976 r. do 2.02.1987 r. w Spółdzielni Kółek Rolniczych w O. na stanowisku kierowcy ciągnika rolniczego – traktorzysty, a w okresie żniw kombajnisty. Zatrudnienie A. S. na tych właśnie stanowiskach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy potwierdziły zeznania świadków C. K. i J. D.. Stanowisko traktorzysty wskazane zostało również w świadectwie pracy wystawionym przez pracodawcę w dniu 30.01.1987 r. Prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych wymienione zostały jako prace w warunkach szczególnych w załączniku A do wym. rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r. w dz. III poz. 3. Stanowisko traktorzysty zaliczone zostało do stanowisk, na których praca wykonywana jest w warunkach szczególnych również w załączniku A cz. B dziale VIII poz. 3 pkt. 1 do zarządzenia Nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z 31.03.1988 r., zaś kombajnisty odpowiednio w pkt. 1 tego załącznika.

Za bezzasadne uznał Sąd Okręgowy stanowisko organu rentowego, że praca kierowcy ciągnika – traktorzysty nie może być zaliczona do prac, które są wymienione w dziale VIII, w którym wymienione są prace w transporcie i łączności. Według Sądu Okręgowego, w powołanym zarządzeniu Nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej w załączniku A cz. B, wymienione są stanowiska pracy występujące w zakładach rolnictwa, leśnictwa i przemysłu rolno-spożywczego równoważne pracom wykonywanym w szczególnych warunkach. W dziale III pod poz. 3 wymieniona jest praca kierowców ciągników, kombajnów oraz pojazdów gąsienicowych. To pozwala na uznanie, że

praca, którą wykonywał ubezpieczony była również pracą w warunkach szczególnych, mimo że nie była w transporcie i łączności. Analogiczne stanowisko w przedmiocie zaliczenia pracy na stanowisku traktorzysty do prac w warunkach szczególnych zajął Sąd Apelacyjny w wyroku z 24.04.2014 r. – sygn. akt III A Ua 2535/13, ponadto sam organ rentowy odmawiając zaliczenia A. S. do pracy w warunkach szczególnych zatrudnienia w spornym okresie na stanowisku kierowcy ciągnika wykazał się niekonsekwencją, bowiem za takowe uznał mu zatrudnienie w Gospodarstwie Rolnym (...) w G., wykonywane również na stanowisku kierowcy ciągnika.

Z wyrokiem tym nie zgodził się organ rentowy i wywiódł apelację. Zaskarżył nią powyższy wyrok w całości i zarzucił naruszenie prawa materialnego poprzez nieprawidłowe zastosowanie art. 32 i 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w związku z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a także błędne ustalenia faktyczne dotyczące wykonywania przez ubezpieczonego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy zatrudnienia w warunkach szczególnych przez okres co najmniej 15 lat. Skarżący zarzucił także naruszenie prawa procesowego, a to art. 233 kpc poprzez niezebrawienie wszechstronnego materiału dowodowego, w tym w szczególności nie dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność ustalenia okresów pracy w warunkach szczególnych.

W oparciu o powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył :

Apelacja nie była uzasadniona i jako taka nie zasługiwała na uwzględnienie.

Nieuzasadniony był zarzut dotyczący naruszenia prawa materialnego. Skarżący połączył ten zarzut z zarzutem błędnych ustaleń faktycznych co do stałego i w pełnym wymiarze czasu pracy zatrudnienia w wykonywaniu przez ubezpieczonego pracy w warunkach szczególnych przez okres co najmniej 15 lat. Domyślać się tylko może Sąd odwoławczy, pomimo że nie powinno to być jego rzeczą w sytuacji gdy apelacja jest sporządzana przez zawodowego pełnomocnika, że skarżący mógł mieć na myśli sporny okres pracy ubezpieczonego, a mianowicie okres od 1.09.1976 r. do 2.02.1987 r. w Spółdzielni Kółek Rolniczych w O. na stanowisku kierowcy ciągnika rolniczego – traktorzysty, a w okresie żniw kombajnisty. Skarżący stwierdził w tym przedmiocie jedynie, że nie była to praca wykonywana stale i w pełnym wymiarze. W istocie skarżący nie wskazał argumentacji dlaczego, jego zdaniem, Sąd I instancji naruszył przepisy art. 32 i 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Skarżący ograniczył się do stwierdzenia, że praca w spornym okresie nie była pracą wykonywaną stale i w pełnym wymiarze.

Apelujący nie zadał sobie nawet trudu wskazania, który konkretnie przepis - z kilku przepisów art. 32 oraz art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz wielu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - miał naruszyć Sąd I instancji. Dlatego też, Sąd Apelacyjny ocenił rozpatrywany zarzut jako zgłoszony jedynie blankietowo. Sąd Okręgowy przeprowadził bowiem wywód prawny stanowiący podstawę jego rozstrzygnięcia i zacytował konkretne przepisy, które zastosował. Obowiązkiem apelującego było zatem odwołać się konkretnie do tych przepisów cytowanych i przywoływanych przez Sąd Okręgowy, które - zdaniem skarżącego - zostały naruszone i przedstawić wywód prawny, zawierający jurydyczne argumenty, które uzasadniałyby celność postawionego zarzutu naruszenia prawa materialnego. Tego zaś w rozpatrywanej apelacji zupełnie zabrakło.

Wprawdzie Sąd odwoławczy w postępowaniu apelacyjnym, może z urzędu dokonać oceny prawidłowości zastosowania prawa materialnego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, jednakże w niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny nie dopatrzył się w tym zakresie żadnych uchybień i naruszeń.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy przeprowadził zgodnie z wymaganiami rozpatrywanej sprawy postępowanie dowodowe, poczynił prawidłowe, wystarczające ustalenia faktyczne znajdujące potwierdzenie w zgromadzonym materiale dowodowym i na tym tle wyjaśnił prawidłowo zastosowane podstawy prawne wyroku.

Zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne Sądu i instancji, Sąd Apelacyjny przyjął jako własne, co czyni zbędnym ich powtarzanie.

Biorąc powyższe pod uwagę podsumować jedynie należy, że zakład rentowy w okolicznościach sprawy nie podważył przekonująco i skutecznie, że ubezpieczony nie wykazał wymaganego stażu pracy w warunkach szczególnych na dzień 31.12. 1998 r. w wymiarze co najmniej 15 lat, nadto że praca w tych warunkach w spornym okresie nie była wykonywana stale i w pełnym wymiarze (§ 2 ust. 1 powołanego rozporządzenia). Warunkiem nabycia prawa do świadczenia jest bowiem łączne spełnienie wszystkich przesłanek, a niespełnienie którejkolwiek z nich wyklucza przyznanie prawa do świadczenia. Z tych względów Sąd Okręgowy słusznie skupił się na ocenie spornego okresu zatrudnienia ubezpieczonego, gdyż jego uwzględnienie przekraczało łącznie wymagany okres co najmniej 15 lat. A. S. udowodnił, że w tym okresie był zatrudniony stale i w pełnym wymiarze jako traktorzysta, która to praca odpowiada zatrudnieniu wymienionemu w załączniku A dział VIII poz. 3 powołanego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. Kluczowym - niepodważonym przez ZUS - dowodem w sprawie były zgodne i przekonujące zeznania ubezpieczonego oraz świadków C. K. i J. D.. Zeznania te nie budziły wątpliwości także Sądu Apelacyjnego.

Zgodnie z przyjętą praktyką, na którą trafnie powołał się Sąd Okręgowy wymieniając przykładowo konkretny wyrok Sądu Apelacyjnego, tego typu praca polegająca na stałej i w pełnym wymiarze obsłudze ciągnika (traktora) może być pracą zaliczaną do prac w szczególnych warunkach. Skarżący nie podjął się żadnej argumentacji dlatego, w jego ocenie, nie jest trafne stanowisko Sądu I instancji wywiedzione z zapisu zarządzenia Nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej w załączniku A cz. B, w którym wymienione są stanowiska pracy występujące w zakładach rolnictwa, leśnictwa i przemysłu rolno-spożywczego równoważne pracom wykonywanym w szczególnych warunkach, a w dziale III pod pozycją 3 wymieniona jest praca kierowców ciągników, kombajnów oraz pojazdów gąsienicowych co pozwala na ocenę, że praca, którą wykonywał ubezpieczony była pracą w warunkach szczególnych, mimo że nie była w transporcie i łączności. Brak argumentacji skarżącego w tym zakresie uniemożliwia jej ocenę i poczynienie własnego, dodatkowego wyводу Sądu odwoławczego i pozwala na ograniczenie się do stwierdzenia, że Sąd Apelacyjny podziela stanowisko wyrażone przez Sąd Okręgowy, szczególnie, że nie jest ono odosobnione.

Nieuzasadniony był także zarzut dotyczący naruszenia prawa procesowego. W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że zarzut ten w zakresie wskazania przepisu, który miałby być według skarżącego naruszony jest nieprawidłowo sformułowany. Apelujący nie wskazał bowiem, który z dwóch przepisów art. 233 kpc konkretnie powołuje, czy jego § 1 czy § 2. Domyślać się tylko ponownie może Sąd Odwoławczy (tak jak w przypadku sformułowania zarzutu dotyczącego naruszenia prawa materialnego), a nie jest to jego rzeczą w odniesieniu do zarzutów procesowych formułowanych przez radcę prawnego, że skarżący miał na myśli § 1 zgodnie, z którym Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, bowiem Sąd II instancji nie stwierdził, aby przed Sądem I instancji doszło do oceny jakie znaczenie nadać odmowie przedstawienia przez którąkolwiek stronę dowodu czy też stawianiu przez strony przeszkód w przeprowadzeniu dowodów wbrew postanowieniu sądu.

Zarzut ten w zasadniczej jego części uchylał się spod kontroli instancyjnej, bowiem skarżący nie wskazał jakiego materiału dowodowego nie zebrał Sąd I instancji poza dowodem z opinii biegłego. Nie został zatem należycie rozwinięty - uzasadniony w dalszej części apelacji. Uzasadnienie apelacji w omawianej części poświęcone zostało, bowiem w całości konieczności, według organu rentowego, przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego na okoliczność ustalenia okresów pracy w warunkach szczególnych, tj. czy takimi warunkami mogły być prace polowe traktorzystów.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji słusznie oddalił tak sformułowany wniosek dowodowy. Postąpił przy tym zgodnie z dyspozycją art. 217 § 3 kpc, którego na marginesie dodając skarżący nie wskazał w zarzutach apelacji, a właśnie powinien był wskazać ten właśnie przepis krytykując, jak się to dopiero okazało w uzasadnieniu

omawianego zarzutu, decyzję Sądu I instancji o oddaleniu wniosku dowodowego. Jednakże podkreślić należy przede wszystkim, że już sama teza okoliczności na jaką został zawnioskowany rzeczony dowód była niedopuszczalna, bowiem wykraczała poza sferę kompetencji biegłego. Dowód z opinii biegłego ma na celu ułatwienie sądowi dokonania oceny zebranego materiału (który wskazują strony postępowania), gdy potrzebne są do tego wiadomości specjalne. Nie może natomiast być sam w sobie źródłem materiału faktycznego sprawy ani tym bardziej stanowić podstawy ustalenia okoliczności będących przedmiotem oceny biegłego. To nie biegły decyduje czy dane prace należy zaliczyć do warunków szczególnych, decydują o tym bowiem przepisy prawa, tj. art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i przepisy wykonawcze rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (zastosowane w niniejszej sprawie przez Sąd I instancji). Praca w szczególnych warunkach to w istocie określona sytuacja faktyczna, natomiast o kwalifikacji prawnej decyduje Sąd, a nie biegły (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2014 r. sygn. akt. III UK 196/13).

Dodać należy, oceniając w dalszej kolejności przedmiotowy zarzut, że w ocenie Sądu Apelacyjnego, przy formułowaniu zarzutu naruszenia art. 233 (jak to zostało już wskazane wcześniej prawdopodobnie jego § 1) uszło uwadze skarżącego, że w części dotyczącej rozważań Sąd Okręgowy nie dokonywał w ogóle analizy oceny dowodów. Na jakich dowodach się oparł wskazał w końcowej części ustaleń faktycznych uzasadnienia wyroku, stąd należało wyciągnąć wnioski jakim dowodom dał wiarę. Apelujący nie podjął się natomiast argumentacji jakie błędy w tym zakresie popełnił Sąd Okręgowy i w oparciu o jakie podstawy logiczne czy zasady doświadczenia życiowego apelujący tak twierdzi. Na marginesie, wskazać można jeszcze, że jeśli omawiany zarzut, odnosił się do granic sędziowskiej oceny dowodów, był także nie trafny z przyczyn merytorycznych. Skuteczne postawienie powyższego zarzutu wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające blankietowe postawienie zarzutu i samo przekonanie strony o innej niż przyjął sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów. Tymczasem organ rentowy nie wykazał, aby ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego była niezgodna z zasadami logicznego rozumowania ani doświadczenia życiowego.

Świadkowie J. D. i C. K. zgodnie zeznali, że w pełnym wymiarze przez cały rok ubezpieczony A. S., tak jak i oni, jeździł na dużym traktorze (...), często były do niego doczepiane pługi 3-skibowe do orki, kultywatory, brony, przyczepy. Pracowali właśnie na tych ciągnikach w zależności od polecenia przełożonego i w polu i w transporcie. Pracowali na nich także zimą, np. transportując wapno. Zeznaniami tymi w pełni potwierdzili fakty podawane przez ubezpieczonego. W ocenie Sądu odwoławczego, nie było podstaw, aby zeznaniom tym nie dać wiary. Zwraca uwagę przy tym fakt, że sam organ rentowy tychże zeznań nie podważał. Nie przedstawił także sam, nawet w apelacji, dlaczego - jego zdaniem - praca na traktorze o w/w parametrach nie może być zakwalifikowana do pracy w warunkach szczególnych. Apelujący posłużył się terminem prace polowe, jednak prawdopodobnie w potocznym - ogólnym znaczeniu, bo nie przedstawił głębszej analizy co miał na myśli używając tego terminu. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, skarżący nie uwzględnił jednak faktu, że ubezpieczony, jeśli między innym (jak wynika z niekwestionowanego materiału dowodowego) wykonywał także prace w polu, to właśnie obsługując duży traktor, często z doczepianym urządzeniem typu pług do orki, kultywator czy brona. Tak więc jego praca polegała na ciągłej i w pełnym wymiarze obsłudze ciągnika (traktora).

Biorąc powyższe pod uwagę, skoro apelacja organu rentowego była nieuzasadniona, nie mogła ona odnieść zamierzonego przez skarżącego skutku, a zatem na podstawie art. 385 kpc podlegała oddaleniu.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 kpc oraz § 11 ust. 2 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490 j.t.).

A zatem orzeczono jak w sentencji.